

כ' בכסלו, תשע"ט, 28.11.2018

גיליון מס' 637

פרשת וישב

שבת אחים גם יחד

מאת הרב שמעון פיזם, עין הנצי"ב

פרשת וישב פורשת בפנינו את הסיפור הקשה על שנאת האחים ליוסף, מה שהוביל בסופו של דבר למכירתו לעבד במצרים. בהתבוננות בפרשה ובמפרשיה אנו רואים את הרצון להבין מה גרם לשנאה זו עד שהביאה את האחרים לרצות לשפוך את דם אחיהם, ולולא ראובן ויהודה שעצרו בעדם, היו אף מבצעים זאת.

ניתן לראות את המחלוקת על רקע משפחתי. בני לאה מקנאים בהעדפת בנה של רחל האהובה, ובאהבה שיוסף זוכה לה מאביו. אבל גם מתוך רמזי הפסוקים ומתוך מה שלמדו חז"ל ניתן להבין שיש כאן מאבק שהוא מעבר ליחסים בתוך המשפחה. התנהגותו של יוסף מתוך מה שכתוב בפרשה, בוודאי שאינה מוסיפה אהבת אחים. "וַיֵּבֶא יוֹסֵף אֶת דִּבְתָם רָעָה אֶל אֲבִיהֶם" (לז,ב). בין אם נפרש שיוסף מוציא את דבתם ובין אם נפרש שהוא מביא אל אביהם את מה שאמרו אחיו, בני לאה, המבזים את בני השפחות, הרי שמעמדו של יוסף בעייתי, על אחת כמה וכמה כצעיר שבאחים.

גם בסיפור החלומות לאחיו הלא ברור כי אין יכול להוסיף אהבה ואחוה, ועל כן למה לספר חלום כזה, המשפיל את אחיו? כיצד ניתן להסביר זאת? הנצי"ב בפרושו 'העמק דבר' מדייק מלשון הפסוק 'ישראל' ולא 'יעקב': למדנו שלא הייתה האהבה משום דברים גופניים ושימוש טוב, אלא שראה בו עניינים רוחניים שראוי לאהבה. המדרש ובעקבותיו עוד מפרשים, עומדים על משמעות הביטוי 'בן זקונים', המלמד על כך שיוסף היה קרוב בדעותיו ובהליכותיו לאביו, באופן בולט במיוחד. למעשה, הוא היה התלמיד של אביו. אולי יעקב אבינו ראה בו כממשיכו הטבעי בהנהגה.

ומה לגבי האחים? הם רואים את יוסף כמי שמתנשא עליהם מבחינה רוחנית, ועל פי דברי המדרש, לא בצדק. הוא חושד שהם רוצים להתחתן עם בנות ארץ כנען, חושד בהם באכילת אבר מן החי, האסורה אף על בני נח, ועל החשדות האלה בכשרים הוא ייענש. ויותר מכך, התנהגותו של יוסף כנער ש'מסלסל בשער' ובהמשך אפילו לאחר מכירתו לעבדות, כשהוא מתואר כ "יִפָּה תֹאֵר וַיִּפָּה מִרְאָה" (לט,ו), מצטיירת דמות שעסוקה בעצמה ובחיצוניותה, התנהגות שמתאימה יותר לעמים אחרים ופחות לבניו של ישראל אבינו. האחים לעומת יוסף יותר ארציים – אנשי מקנה וחרוצים במלאכתם, כמו אביהם.

מדהים כיצד המשפחה שעתידה לקבל תורה ולהנחילה מדור לדור, כל כך שסועה ומפולגת. אולם בהתבוננות נוספת, אולי זהו המסר של התורה. בסופו של דבר, כל אותם שבטים השונים זה מזה, יוסף עם ייחודו, יהודה עם נפילותיו וחזרתו וכמוהו ראובן, כל אלו יעברו ביחד את אותו מסלול היסטורי דרך שעבוד וגאולה, תורה וארץ

ישראל, ועדיין כל שבט ושבט ישמור על ייחודו, ועדיין, גם בהמשך הדרך, תהיה לפעמים תחושה של קיפוח והעדפת האחד על פני האחר.

את המאחד יש לראות לא באידיליה מדומה של 'שבת אחים גם יחד', אלא קודם כל בתודעה של אחווה למרות השוני, ובמאורעות ובזמנים מיוחדים סביבם מתלכדת האומה. משה רבינו בברכתו לעם ישראל, יתאר זאת כך: "וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא וַיִּשְׁרַן מֶלֶךְ בְּהַתְּאַסֵּף רְאִשֵׁי עַם יִחָד שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל" (לג,ה). אחדות זו מתגלה בזמנים של צער ומצוקה, לצערנו, אך גם בזמנים של התרגשות, בימים של תפילה כמו ביום הכיפורים, ובימים של מועד – בשלושת הרגלים המיועדים להתאספות העם אל המקדש וירושלים.

השיח הציבורי בימינו סביב נושאים שונים, ובעיקר אופי השיח, נוטה לא פעם להתלהמות ולהגזמה, במקום ללימוד והעמקה, וכאילו לא השתנה דבר מאז מחלוקת האחים עם יוסף. המחלוקת היא לא רק בין המחנות והשיטות, אלא גם בתוככי השבט או השיטה עצמם מתנהלת מחלוקת פנימית מתוך נטייה לחשדנות ופסילה של האחר. לדעתי, לא ניתן לצפות לכך שתהיה אחידות דעים והסכמה מקיר לקיר. נושאי המחלוקת בחברה הישראלית ימשיכו ללוות אותה עם האפיונים המיוחדים לכל תקופה.

לכל קבוצה בעמנו ייחודיות ומאפיינים משל עצמה שהם חלק מהזהות שלה. ההכרה בכך והיכולת לקיים את ההידברות מתוך כבוד והכרה ולא מתוך פסילה, עשויים לסייע לכך שההבדלים והמחלוקות יישארו בתוך גבולות האחוה. וכדברי האחים בפני שליט מצרים, הוא אחיהם יוסף: "שָׁנִים עָשָׂר עֲבָדְךָ אֲחִים אֲנִי וְאֶחָיו בְּנֵי אִישׁ אֶחָד" (מב,ג). שנזכה!

הרב שמעון פיזם, מקיבוץ עין הנצי"ב, מוסמך לרבנות, בעל תואר בחינוך. מלמד שיעורי תורה במקומות שונים.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il